Nepoznati pisac
iz 14. stoljeća

Knjiga povjerljivih savjeta

KARMEL

20842

NEPOZNATI PISAC
IZ 14. STOLJEĆA

KNJIGA POVJERLJIVIH SAVJETA

NIZ: Duhovne meditacije 5

Izvornik:
The book of privy counseling

Prevela s engleskog:
Prof. Mandica Horvat-Martinović,
članica Karmelskog svjetovnog reda

Riječ izdavača i bilješke:
Jakov Mamić i Antonio Gentilí

Teološka lektura:
dr. Jakov Mamić, OCD

Jezična lektura:
don Ilija Drmić

Korektura:
dr. Renata Rucner

Izdaje i odgovara: Provincijalat hrvatskih karmelićana
Zagreb (Remete), Česmičkoga 1

Tisak: RO »Zagrebačka tiskara«, Zagreb, Preradovićeva 21-23

© Provincijalat hrvatskih karmelićana, Zagreb 1989

NEPOZNATI PISAC
IZ 14. STOLJEĆA

Knjiga povjerljivih savjeta

ZAGREB, 1989

RIJEČ IZDAVAČA

Ulazak u savršeni počinak

Knjigu povjerljivih savjeta nepoznati pisac je najavio u poglavlju 74. *Oblaka neznanja*[1] te je ona produbljenje i upotpuna *Oblaka.* Dozreli su i učenik i pisac. Ritam ove proze je smiren, trijezan i manje živahan nego u *Oblaku.* Riječ je o izricanju neizrecivoga: kako stići do čiste molitve u iskustvu – spoznaji da je Bog naš bitak i da »u plemenitoj i ljubavnoj ništetnosti samoga sebe i u vrhunskoj i svetoj sveobuhvatnosti Božjoj leži[2] temelj motrilačke (kontemplativne) molitve.

Razlog ovoga naslova nalazimo u Proslovu: nepoznati piše posebice svom učeniku i njemu upućuje svoje savjete.

Prvi dio djela (pogl. 1–7) nadahnjuje se na Dioniziju, posuđujući pojmove i izričaje iz *De divinis nominibus.* Od razmišljanja nad *onim tko smo* valja prijeći na jednostavnu spoznaju *da jesmo.* To će nam omogućiti zamijetiti u Bogu bit našega bitka i preoblikovati molitvu u trajni prinos samih sebe Gospodinu.

Darujući Bogu sebe, Bog te ozdravlja onako kako to čini balzam tjelesnim ranama s tim da taj dar bude učinjen »u čistoći duha«: život zapaljen ljubavlju prema Bogu i bližnjemu.[3]

Objedinjujući i sumirajući značaj motrenja izložen je kroz duhovni pristup u knjizi *Izreka 3*[4]. Dijalektiku *sve–ništa,* značajnu za kontemplativno iskustvo, naš pisac produbljuje osloncem na Sv. pismo: rođenje Benjamina (kontemplacije) iz umiruće Rahele (razuma)[5] i shvaća je kao ostvarenje jedinstva između Boga i duše u savršenoj ljubavi. Na takvom pojmu ljubavi i

na apsolutnom prvenstvu ljubavi nadahnjuju se sva djela nepoznatog pisca [6].

U drugom dijelu spisa,[7] pisac čini daljnji korak: polazi dalje od gole spoznaje vlastitog bitka da bi posve zaronio u beskrajni Božji bitak[8]. Krist je put što vodi ovom vrhunskom vrhuncu. On je vratar i vrata. Vratar po svom božanstvu, a vrata po svom čovještvu. Stoga valja poći od njegova čovještva da bismo se potom vinuli do njegova božanstva[9]. Nalazimo ovdje veliku sličnost s mistikom, i inače sa duhovnim učenjem sv. Terezije Avilske i sv. Franje Asiškoga.

Da li si pozvan na spasenje kroz uobičajenost kršćanskog i čovječnog života ili kroz motrilačko zbivanje, saznat ćeš ako osluškuješ tri svjedoka: *Sv. pismo, duhovnog vođu i vlastitu savjest*[10].

U pogl. 11 naći ćemo znakove, jedan unutarnji i jedan izvanjski, po kojima razaznajemo kakav stav zauzeti pred zahtjevom posebne milosti.

U posljednjem su poglavlju sažeti već izloženi osnovni pojmovi: *prijeći od promatranja Kristova čovještva na motrenje njegova božanstva.* Pri tom činiti sebedarje jer je to vrhunsko što se može dati.[11] U tom iskustvu ljubavi nalazi se savršeni počinak.

---

1. NIZ: Duhovne meditacije 4
2. Usp. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 6)
3. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 3 i 4)
4. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 5)
5. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 6)
6. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 7)
7. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 8-13)
8. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 8)
9. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 9)
10. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 10)
11. *Knjiga povjerljivih savjeta* (pogl. 13)

PROSLOV

Moj dragi prijatelju u Bogu! Ova je knjiga za tebe osobno a ne općenito za javnost, jer namjeravam raspravljati o tvom nutarnjem kontemplativnom zbivanju kako ga osobno shvaćam. Kad bih pisao za svakoga, trebao bih govoriti općenito, a budući da pišem za samog tebe, usredotočit ću se isključivo na onome što mislim da je sada posve korisno tebi osobno. Ako bi tko drugi bio u sličnom stanju tvoje duše i htio se koristiti ovom knjigom, tim bolje. Bit ću oduševljen. No, sada upravo imam tebe na umu i tvoj duševni život, onako kako ga shvaćam. Pa tako, tebi (i drugima poput tebe) upućujem slijedeće stranice.

I. POGLAVLJE

Kontemplativna je molitva čista i tamna spoznaja Božjega bitka kao izvorišta našeg bitka, promatranog ne razumskom već intuitivnom spoznajom.

Kad se povlačiš u molitvenu samoću, izbaci iz svog uma sve što radiš ili namjeravaš raditi. Odbaci sve misli, bile one dobre ili loše. Ne moli riječima[1], osim ako nisi zaista time privučen; ili, ako moliš riječima, ne obraćaj pažnju na njih, bilo da ih je mnogo ili malo. Ne važi njih niti njihovo značenje. Ne misli o tome kakvu molitvu upotrebljavaš jer nije važno jesu li to službene bogoštovne molitve, psalmi, himni ili hvalospjevi, jesu li za posebne ili opće nakane, oblikuješ li ih u duši mislima ili ih izražavaš glasno riječima. Shvati da ništa ne ostaje u tvom svjesnom duhu osim bitne nakane koja se pruža Bogu. Ostavi je bez ikakve posebne zamisli o Bogu (kakav je on u sebi ili u svojim djelima) i poštuj samo jednostavnu spoznaju *da on jest kao što jest.* Molim te, tako pristupaj Bogu i ne prisiljavaj se da bude drukčije. Ne istražuj o njemu dalje, nego ostaj u toj vjeri kao na čvrstom tlu. Ta spoznaja, rasterećena predodžbi, hotimice ograničena i usidrena u vjeri, ostavit će tvoju misao i raspoloženje bez ičega osim jednostavne misli i skrovitog osjećaja o

---

[1] O uporabi usmene molitve u kontemplaciji vidi od istog autora *Oblak neznanja*. NIZ: Duhovne meditacije 4, Zagreb 1989, poglavlje 37.

svom vlastitom bitku. Tada će biti kao da sve tvoje biće izvikuje Bogu i kazuje:

> *»Ono što jesam, pružam ti, o Bože,*
> *bez promatranja ikoje kakvoće tvoga bića;*
> *znam jedino da ti jesi kao što jesi,*
> *takav i nikakav više.«*

Neka to mirno neznanje (tama) bude cio tvoj duh i kao tvoje zrcalo. Jer želim da tvoja predodžba o sebi bude bez ičega i tako jednostavna kao tvoja misao o Bogu, tako da bi mogao biti duhovno ujedinjen s njim bez ikakvih dioba i razlučivanja u tvojoj duši. On je tvoje bivstvovanje[2] i u njemu jesi što jesi, ne samo jer je on razlog i bitak svega što postoji, nego jer je on *tvoj* razlog i nedokučivo središte *tvoga* bića. Stoga u tom kontemplativnom zbivanju misli o svome *ja* i o njemu istim načinom: tj. s jednostavnom spoznajom da je on kao što jest, a ti kao što jesi. Tim načinom tvoja misao neće biti razmrvljena niti raspršena, nego sjedinjena s njime koji je sve.

Opet drži na umu tu razliku između sebe i njega: on je tvoja bit, ali ti nisi njegova. Istina je, da sve postoji u njemu kao u svom izvoru i razlogu bivstvovanja i da on postoji u svim stvarima kao njihov temelj i njihovo bivstvo. Ipak temeljna razlika postoji: on sam u sebi ima svoj vlastiti razlog i svoju vlastitu bit. Zaista, kako ništa ne može postojati bez njega tako ni on ne može postojati bez sebe. On je svoje vlastito bivstvovanje i bitak svega ostaloga. O njemu se može samo govoriti i prema tome, on je potpuno odvojen i različit od

---

[2] Ovaj pojam je razvijen u 3. i 4. poglavlju. Izričaj »Bog je tvoj bitak (bivstvovanje)« treba shvatiti u dvostrukom kontekstu: biblijskom i otačko-skolastičkom. 1) Dj 17,28; 1 Kor 15,28 itd. 2) Valja se osloniti na sv. Anselma, *Monologium* 1: PL 158,144, gdje govori o Bogu kao o »jedinoj, vrhunskoj naravi svega postojećega.«

svega stvorenoga. I stoga je on također u svemu stvorenomu, a sve stvoreno je jedno u njemu. Pa opetujem: sva bića postoje u njemu; on je bitak svega.

A i ti ćeš isto tako po milosti biti ujedinjen s njime, i to ne podvajajući misao i ljubav, ako nastojiš odbaciti svako sitničavo istraživanje o posebnim svojstvima svog skrovitog bića ili njegovoga. Ostavi svoju misao potpuno bez ičega, svoju ljubav neuvijenu, i svoje ja jednostavno kakvo jest, tako da te milost može taknuti i hraniti iskustvenim znanjem o Bogu, kakav on zapravo jest. U ovom životu ta će spoznaja uvijek ostati nejasna i djelomična, tako da tvoja čeznutljiva želja za njim bude uvijek iznovice rasplamsana. Onda pogledaj gore radosno i reci svome Bogu riječima ili željom:

Ono što jesam, pružam ti, o Bože,
jer ti si to u cjelovitosti.

Ne nastavljaj dalje, no ostaj u toj suštoj, krutoj, bitnoj spoznaji da jesi, to što jesi.

Nije teško usvojiti taj način mišljenja. Siguran sam da čak najneobrazovaniji muž ili žena, obiknut na vrlo primitivnu vrstu života, može to lagano naučiti. Katkad se smijem sam sebi (iako ne bez primjese sjete) i čudim se onima koji tvrde da pišem tebi i drugima zamršenu, tešku, uzvišenu i neobičnu nauku, razumljivu samo nekolicini pametnih i visoko školovanih umova. To ne govori ni jednostavni, ni neobrazovani svijet. To su učenjaci, učeni bogoslovci i ljudi kulture. Tim ljudima želim posebno odgovoriti.

Velika je šteta i žalosno tumačenje stanja onih koji su tobože predani Bogu, da je danas, ne samo nekolicina njih, nego skoro svatko (izuzevši tu i tamo jednog ili dva osobita Božja prijatelja) toliko zaslijepljen nekim ludim otimanjem za najnovijom teologijom ili otkrićima u prirodnim znanostima da ne mogu razumjeti pravu prirodu te jednostavne vježbe, vježbe toliko

jednostavne da čak i najneobrazovaniji seljak može u njoj naći put pravom sjedinjenju s Bogom u blagoj jednostavnosti savršene ljubavi. Na nesreću, ti neiskreni ljudi ne mogu više shvatiti tu istinu u iskrenosti srca baš kao što dijete uz svoj ABC ne može razumjeti zamršenost učenog teologa.

A ipak u svojoj zaslijepljenosti oni ostaju pri tom da tu jednostavnu vježbu zovu dubokom i tajanstvenom, a da je ispituju racionalno, otkrili bi je razumljivom i jasnom kao lekciju početnika.

Sigurno, to je hrana početnika i smatram beznadno tupim i glupim onoga tko ne može misliti i osjećati *da on jest,* ne kako ili što je on, nego *da on jest.* Takva temeljna spoznaja o sebi je očito svojstvena posve nijemoj kravi ili najnerazumnijoj zvijeri. (Ja se šalim, naravno, jer ne možemo zaista reći, da je jedna životinja gluplja ili nerazumnija od druge). No, priliči samo čovjeku da doživi i spozna njegovo jedinstveno samopostojanje, jer čovjek je odijeljen u stvaranju, daleko iznad svih životinja, kao jedino stvorenje nadareno razumom.

Pa tako, dopri do najdublje točke svog uma i misli o sebi na taj jednostavan osnovni način. (Drugi će misliti isto, ali zbog svog iskustva govore o »kulminaciji« duha – uma i o toj spoznaji kao »najvišoj ljudskoj mudrosti«). U svakom slučaju, ne razmišljaj *što si* nego *da jesi.* Zaista, dopuštam da spoznati što si zahtijeva napor tvog uma u priličnom dobrom dijelu tvog razmišljanja i lijepog samoispitivanja. No, to si uradio skoro časimice Božjom milošću i ti razumiješ u nekom stupnju (toliko, koliko zasad trebaš) upravo što zapravo jesi – ljudsko biće po naravi i kukavni pali nesretnik po grijehu. Dakle, da li to znaš? Da, a vjerojatno opažaš (da to znaš i previše dobro) iz iskus-

tva prljanja, koja slijede i snalaze čovjeka zbog grijeha. Stid ih bilo! Zaboravi ih, molim te! Ne razmišljaj, o njima više! Nemoj ih dirati da se ne bi osjetio njihov vonj[3]. Umjesto toga sjeti se da posjeduješ prirođenu sposobnost spoznaje *da jesi* i da to možeš spoznati bez naročite prirođene ili stečene nadarenosti.

II. POGLAVLJE

Nužno je dosegnuti najuzvišeniji vrh duha i prinijeti vlastiti bitak Bogu koji nas ozdravlja od rana zla.

Pa sada zaboravi svoju bijedu i grešnost i na toj jednostavnoj osnovnoj razini misli da jesi, kakav jesi. Naravno, predmnijevam, da si propisno razriješen svojih grijeha, glavnih i pojedinačnih kao što to sveta Crkva traži. Inače, ne bih nikad odobrio ni tvoj ni bilo čiji pristup tom trudu.

No, ako misliš da si uradio najbolje što si mogao glede toga, lati se toga posla. Ti još možeš tako strašno osjećati teret svog grijeha i odvratnost, da nisi siguran što je najbolje za tebe, ali uradi kao što ti sada kažem.

Uzmi dobrog milosrdnog Boga upravo kakav jest, tako blagog kao topli oblog od lanenog sjemena i stavi ga na svoje bolesno *ja,* upravo takav kakav si. Ili, ako to smijem izraziti na drugi način, podigni svoje bolesno ja, upravo kakav jesi i neka tvoja želja dopre da

[3] Usporedi *Oblak neznanja,* poglavlje 16. To isto savjetuje i Kasijan, *Collationes,* 20,9: »savršenima koristi zaboraviti grijehe; a isto tako neka izbjegavaju prisjećanje na njihovu lošu prošlost.«

takne, dobrog milosrdnog Boga, upravo kakav jest, jer taknuti ga znači vječno zdravlje. Žena u Evanđelju svjedoči to, kad kaže: »Ozdravit ću, ako se samo dotaknem njegove haljine«[4]. Ona je ozdravila tjelesno, ali još ćeš više ti ozdraviti od svoje duhovne bolesti tim plemenitim uzvišenim poslom kojim tvoja želja seže da takne pravog Boga, ljubljenog u sebi.

Onda korakni hrabro, i uzmi taj lijek. Podigni svoje bolesno *ja* upravo takav kakav si, milosrdnom Bogu upravo takvom kakav jest. Ostavi za sobom svako ispitivanje i razmišljanje o njegovu biću ili o svome. Zaboravi sva ta svojstva i sve o njima, bila ona čista ili uprljana, naravna ili milošću data, božanska ili ljudska. Ništa nije sada važno osim da drage volje pružaš Bogu tu nesvjesnu spoznaju svog suštog bića u radosnoj ljubavi, tako da te milost može povezati i učiniti duhovno jednim s dragocjenim Božjim bićem, jednostavno takvim kakav je on u sebi.

Bez sumnje, kad započneš ovu vježbu tvoje će te nedisciplinirane moći ne nalazeći hrane da se njome zasite, ljutito bockati da to napustiš. Zahtijevat će da se latiš nečega što više vrijedi, nečega što više njima odgovara. Jer sad si zaposlen radom koji je dosada bio ispod njihove uobičajene aktivnosti, pa misle da tratiš svoje vrijeme. Ali njihovo nezadovoljstvo, koje proizlazi iz toga, zapravo je dobar znak jer dokazuje da si se upustio u nešto od veće vrijednosti. Tako sam sretan. A zašto ne bih bio? Jer, ništa što mogu uraditi i nikakva vježba mojih tjelesnih ili duhovnih sposobnosti ne može me dovesti tako blizu Boga ni odvesti tako daleko od svijeta, kao ta sušta, mirna spoznaja mog skrovitog bivstvovanja i mog radosnog darivanja toga Bogu.

[4] Usp. Mt 9,21.

Ne uzbuđuj se onda, ako se tvoje moći bune i ako te muče da odustaneš od toga. Kao što rekoh, to je samo zato jer ne nalaze hrane za sebe u toj vježbi. No, ti ne smiješ popustiti. Svladaj ih odbijajući da ih hraniš usprkos njihove srdžbe. Ako dopuštaš svojim moćima da lutaju po istančanom prebiranju i produbljenom istraživanju o kvaliteti tvoga bitka, onda to znači da im popuštaš u njihovoj uobičajenoj ishrani. Razmišljanja poput ovog zacijelo imaju svoje mjesto i vrijednost, no u usporedbi sa skrovitom spoznajom svoga bića i svog sebedarja Bogu, ona znače prekid i rasipanje one cjelovitosti toliko potrebne nedokučivom susretu s Bogom. Stoga budi sabran i drži ravnovjesje u skrovitom središtu svoje duše i ne tumaraj natrag uprežući svoje moći pod bilo kojom, ne znam kako uzvišenom izlikom.

III. POGLAVLJE

Prinos vlastitog bitka učinjen u čistoći duha zahtijeva šutnju naših mislenih sposobnosti (moći).

Pazi na savjet i pouku koju je Salomon dao svom sinu rekavši:

»Časti Jahvu svojim blagom
i prvinama svega svojeg prirasta.
I tvoje će žitnice biti prepune
i tvoje će se kace prelijevati
novim vinom« (Izr 3,9-10).

Salomon je ovo rekao svom sinu, no uzmi kao da je tebi upućeno, i shvati to na duhovan način prema smislu u kojem sada ja, na njegovu mjestu, objašnjavam tebi.

Moj dragi prijatelju u Bogu! Pođi iznad beskonačnih i zamršenih istraživanja svoga uma i časti Jahvu svoga Boga svim svojim bićem. Prikaži mu svoj pravi *ja* u jednostavnoj cjelini, sve što jesi i upravo kakav jesi bez zaustavljanja na ikojem posebnom aspektu svog bića. Tim načinom tvoja pažnja neće biti raspršena niti tvoja ljubav dovedena u nepriliku, jer to bi moglo zaprljati ljepotu tvoje duše i prema tome tvoje sjedinjenje s Bogom.

I svojim prvim plodovima hrani siromašnoga. Ovo se odnosi na najvažnije od svih posebnih naravnih i milosnih darova podarenih tebi prilikom tvog stvaranja i uzgajanih godinama do ovog časa. Tim Bogomdanim darovima, tim plodovima imaš hraniti i njegovati ne samo sebe nego i sve one koji su tvoja braća i sestre po naravi i milosti. Najvažnije od tih darova zovem *tvojim prvinama.* To je dar samog bića, prvi dar koji svako stvorenje primi. Naravno, istina je da su sva svojstva tvog samog postojanja tako usko povezana s tvojim bićem, da su zapravo neodvojiva od njega. A opet, na neki način, ona ne bi bila stvarna da ti nisi prije njih postojao. I stoga tvoje postojanje zaslužuje da se nazove tvoja prvina, jer to zapravo jest. Tvoje samo biće bit će nazvano tvojom prvinom.

Ako počneš temeljito raščlanjivati bilo koju ili sve čovjekove oplemenjene sposobnosti i uzvišene kvalitete (jer on je najplemenitije, najuzvišenije od svih Božjih stvorenja), doći ćeš konačno do najdaljih dosegnuća i krajnjih granica misli da bi se samo suočio sa svojim samim suštim bivstvovanjem. I da upotrijebiš tu raščlambu kako bi potaknuo sebe na ljubav i slavljenje svog Gospodina Boga, koji te je obdario bitkom i takvim plemenitim bićem (kao što ćeš meditirajući o svojoj ljudskoj naravi otkriti), pomisli kuda bi te to dovelo. Najprije bi mogao reći: »Ja jesam, ja

vidim i osjećam da jesam. I ne samo da ja postojim nego i posjedujem sve vrste talenata i darova.« No, brojeći ih sve u svom duhu, mogao bi poći stepenicu dalje i povući ih sve zajedno u priprostu sveobuhvatnu molitvu kao ova:

To što jesam i način na koji jesam
sa svim svojim naravnim darovima i milošću
koje si meni dao, o Bože, pa ti si sve to!
Sve ti to prikazujem, najprije da tebe slavim i
da pomognem svojoj braći kršćanima i sebi.

Prema tome, možeš znati ako proslijediš svoju meditaciju do krajnjih dosega i konačnih granica misli, da ćeš se naći na kraju bivstvenog temelja bića sa suštom percepcijom i skrovitom sviješću svog vlastitog bića. I zato se tvoje samo biće može nazvati prvinom.

Tako je to, tvoje jednostavno biće zauzima prvo mjesto među svim tvojim plodovima, svi drugi su u njega ukorijenjeni. No, sada si u dobu, kad nećeš više odijevati tim drugim plodovima tvoje jednostavno biće; niti ćeš se baviti prebiranjem o njemu u svjetlu tih drugih plodova. Dosta je sada savršeno slaviti Boga u srčici svoga bića, a to se čini dajući mu svoje sušto biće. To samo tvori tvoje prvine. To će biti beskonačna žrtva hvale koju ljubav traži za tebe i za sve ljude. Ostavi svijest svog bića neodjenutu svim tvojim mislima o njenim svojstvima i svoj duh potpuno lišen svih posebnih pojedinosti koje se odnose na tvoje biće ili na onu bilo kojeg drugog stvorenja. Zaista, takve misli neće zadovoljiti tvoje sadašnje potrebe, unaprijediti tvoj rast niti tebe ili druge dovesti bliže savršenstvu. Ostavi ih same. Zapravo su ti te meditacije sada beskorisne. No ta skrovita, općenita svijest o tvom biću začeta u tvom nepodijeljenom srcu, zadovoljit će tvoje sadašnje potrebe, pomoći tvom rastu i dovesti

tebe i cijelo čovječanstvo bliže savršenstvu. Vjeruj mi, to nadmašuje vrijednost bilo koje posebne misli, pa ma kako uzvišena bila.

Sve to možeš potvrditi autoritetom Sv. pisma, primjerom Kristovim i istraživanjem zdrave logike. Kao što su svi ljudi bili izgubljeni po Adamu kad je izdao ljubav koja ga je činila jedno s Bogom, tako će svi oni koji vjernošću svom vlastitom pozivu u životu očituju želju za spasenjem zadobiti spasenje po muci Kristovoj. Jer Krist je sebe dao svega kakav jest, kao savršenu i potpunu žrtvu. On se nije usredotočio na spas bilo koje osobe napose, nego je dao sebe u potpunosti za sve. Sa sveopćom nakanom dao se kao prava i savršena žrtva dajući se u potpunosti kako bi svi ljudi mogli biti ujedinjeni s njegovim Ocem tako stvarno kao i on sam.

A nitko ne može imati veće ljubavi od žrtvovanja svog pravog *ja* za dobro sviju koji su mu braća i sestre po naravi ili milosti. Zaista, duh je dostojniji od tijela i stoga je vrijednije sjediniti duh s Bogom (koji je njegov život) uzvišenom hranom ljubavi, nego sjediniti tijelo s duhom (koji je njegov život) hranom zemlje. Naravno, važno je hraniti tijelo, ali dokle god ne hraniš i duh, nisi sve učinio. Oboje je dobro, ali prvo je po sebi bolje. Jer neće se samo po zdravom tijelu zaslužiti spasenje. No, snažan duh čak i u krhkom tijelu, ne samo da će zavrijediti spasenje nego će i postići svoje puno savršenstvo.

IV. POGLAVLJE

Da bi živio kontemplativnu molitvu, nisu neophodna djelomična razmišljanja nad vlastitim bitkom ili nad Božjim bitkom.

Stigao si do točke, gdje tvoj daljnji rast u savršenstvu traži da ne hraniš svoj duh razmišljanjima mnogostrukih vidova svog bića. U prošlosti te su ti pobožne meditacije pomagale da shvatiš nešto o Bogu. One su hranile tvoju ljubav duše nježnom i ushitnom privlačnošću za njim i duhovnim stvarima i punile tvoj duh izvjesnom duhovnom mudrošću. No sada je važno da se ozbiljno usredotočiš na napor oko neprestanog boravljenja u tajanstvenom središtu svoje duše prikazujući Bogu tu suštu skrovitu svijest o svom biću, što zovem tvojim prvinama. Ako tako radiš, kao što možeš pomoću Božje milosti, imaj pouzdanja da će Salomonova opomena o hranjenju siromašnoga svojim prvinama biti isto tako potpuno izvršena, upravo kao što je obećao, a sve bez udjela sposobnosti tvoje duše kojima bi tragao za svojstvima svoga ili Božjeg bića.

Želim da jasno shvatiš kako u tom poslu nije potrebno istraživati sićušne pojedinosti Božjeg postojanja više od tvog vlastitoga. Jer nema imena, ni iskustva, ni oštroumlja toliko bliskog vječnom trajanju Boga, nego li ono što možeš posjedovati, osjetiti i zaista iskusiti u skrovitoj ljupkoj spoznaji ove riječi *jest*. Opiši ga, kako hoćeš: dobar, nepristrani Bog, blag, milosrdan, pravedan, mudar, sveznajući, nepokolebljiv, svemogući; kao znanje, mudrost, moć, snaga, ljubav, ili karitas i sve ćeš ih naći skrite i sadržane u toj maloj riječi *jest*. Bog u svom biću jest svaka od njih i sve što označuju. Da o njemu progovoriš na tisuću načina ne bi pošao dalje niti povećao značenje te jedne riječi *jest*.

Pa da ne upotrijebiš niti jednu od njih, ništa ne bi uzeo od toga. Pa onda budi skrovit u kontemplaciji ljubavi o Božjem biću, kao što si u pukoj spoznaji svog vlastitoga. Neka tvoje sposobnosti prestanu sa sićušnim ispitivanjem o svojstvima njegova bića ili tvoga. Ostavi sve to iza sebe i slavi ga svojom biti, svime što jesi, upravo kao što jesi, svime prikazanim što jest, upravo kao što on jest. Jer tvoj Bog je slavno biće samo po sebi, a ti u jednostavnoj punini njegova bića.

I tako ćeš povezati sve zajedno i na divan način slaviti Boga njime samim, jer ono što ti imaš od njega, to je on sam. Naravno, imao si početak – onaj čas u vremenu kad te je stvorio iz ništa – a opet tvoje *bivstvovanje* bilo je i bit će uvijek u njemu, iz vječnosti u vječnost jer je on vječan. I stoga nastavit ću izvikivati ovo:

Časti Jahvu svojim blagom
i pomaži svemu čovječanstvu svojim prvinama,
tad će ti žitnice biti prepune.

Obećanje sadržano u ovim posljednjim riječima jest da će tvoje raspoloženje duše biti ispunjeno obiljem ljubavi i pravom dobrotom koja proizlazi iz tvog života u Bogu, koji je tvoj temelj bivstvovanja i čistoća tvoje duše.

I tvoje će se kace prelijevati vinom. Te kace su tvoje duševne moći. Prije si ih primorao i stegnuo svim vrstama meditacija i razumskog ispitivanja u nastojanju da zadobiješ nešto duhovnog razumijevanja o Bogu i sebi, o njegovim i svojim svojstvima. Ali sad su one prepune i prelijevaju se vinom. To se vino, Sv. pismo govori o njemu, točno i mistički razumijeva kao duhovna mudrost pročišćena u dubokoj kontemplaciji i uzvišenom okusu transcendentnog Boga.

I naravno to će se radosno i bez napora dogoditi djelovanjem milosti. Tvoja neumorna muka nije više

potrebna jer će te snagom tog nježnog skrovitog kontemplativnog čina anđeli dovesti do mudrosti. Zaista, anđeosko znanje je posebno usmjereno toj službi, kao služavka svojoj gospodarici.

V. POGLAVLJE

U tom djelu svesilna se Mudrost sjedinjuje s ljudskom dušom. Učinci što iz toga proizlaze zapisani su u duhovnom smislu (Izr 3).

Po svojoj naravi ta vježba čini da se čovjek otvara uzvišenoj mudrosti transcendentnog Boga, koji iz ljubavi silazi u dubine ljudske duše sjedinjujući i povezujući čovjeka sa sobom u zornoj duhovnoj spoznaji. U velikoj pohvali tog radosnog, izvanrednog djelovanja mudrac Salomon uzvikuje i govori:

»Blago čovjeku koji je stekao mudrost
i čovjeku koji je zadobio razboritost.
Jer bolje je steći nju nego steći srebro,
i veći je dobitak ona i od zlata« (Izr 3,13-14).
»Sine moj, ne gubi to iz očiju,
sačuvaj razbor i oprez.
I bit će život tvojoj duši
i ljepota tvojim ustima (autorova misao).
Bez straha ćeš tada kročiti svojim putem,
i noga ti se neće spoticati.
Kad legneš, nećeš se plašiti,
i kad zaspiš, slatko ćeš snivati.
Ne boj se nenadne strahote
ni nagle propasti kad stigne bezbožnike.
Jer će ti Jahve biti uzdanje
i čuvat će nogu tvoju od zamke« (Izr 3,21-26).

Dopusti da ti objasnim skriveno značenje onoga, što je tu rečeno. Sretan je, zaista, čovjek koji stiče mudrost, koja ga čini potpunim i veže ga s Bogom. Sretan je onaj, tko prikazivanjem Bogu skrovitog osjećaja svog vlastitog bića obogaćuje svoju dušu blagom duhovnom spoznajom punom ljubavi, koja nadmašuje sve naravno znanje ili stečenu mudrost. Mnogo je bolja ta mudrost i mir u tom tankoćutnom radu duše, nego dobitak u zlatu ili srebru. U tom odlomku zlato i srebro su znakovi za svu mudrost pameti i duše. Naše naravne sposobnosti postižu to zlato i srebro usredotočjem na stvari ispod nas, u nama ili poput nas svojim meditacijama o svojstvima Božjeg bića ili stvorenih bića.

On zatim nastavlja pričati zašto je taj čin duše bolji kad kaže da su to čovjekove prvine i najčišći od čovjekovih plodova.

I uvijek razmišljaj kad uvidiš da uzvišena duhovna mudrost postignuta tim činom darežljivo i samoniklo probija iz najtajanstvenije skrovitosti duše. To je mudrost, tajanstvena i bezoblična, udaljena od svih razumskih predodžbi ili zamisli. Nikad neće napor ili mučan rad prirodnih sposobnosti biti moćan proizvesti nešto tome slično. Jer je ono što one proizvode, pa bilo to veoma uzvišeno ili lijepo, kad se usporedi s tom mudrošću nešto više od lažne isprazne iluzije. To je toliko udaljeno od istine, jasne u sjaju duhovne sreće, koliko je udaljena skrivenost mjesečevih zraka u zimskoj noći od sjaja sunca u najjasnijem danu punog ljeta.

Salomon nastavlja. On svjetuje svom sinu da čuva taj zakon i savjet u kojem su sve zapovijedi i zakoni Starog i Novog zavjeta savršeno ispunjeni bez ikakvog posebnog napora da se usredotoči na bilo koju pojedinu od njih. Taj čin duše nazvan je zakonom jedno-

stavno zato što uključuje u sebi sve grane i plodove cijelog zakona. Pa ako to mudro istražiš, pronaći ćeš da je njegova (zakona) vitalnost ukorijenjena i utemeljena u slavni dar ljubavi koja je, kao što to Apostol uči, savršenstvo cijelog zakona. »Punina je zakona ljubav.«

Kažem ti, ako se držiš tog zakona ljubavi i tog savjeta koji oživljuje, bit će to zaista život tvojoj duši, kako Salomon kaže. Dušom ćeš se znati odmarati živeći u Božjoj ljubavi. Vanjskim izgledom cijela tvoja osoba, zračit će ljepotom njegove ljubavi, jer u društvu s nepogrešivom istinom nadahnut će ti najprikladniji odgovor u svim tvojim poslovima s braćom kršćanima. A o tim dvjema aktivnostima (u duši: ljubav prema Bogu; prema vani: izraz tvoje ljubavi u odnosu na druge) ovisi sav zakon i proroci kao što Sv. pismo kaže. Pa onda kako postaješ savršen činom ljubavi i unutra i izvana sigurno ćeš kročiti na milosti utemeljenim putem prikazujući s ljubavlju svoje tajanstveno, puko biće slavnom biću svoga Boga. Iako su oni različiti po naravi, milost ih je učinila jednim.

I noga ti se neće spoticati. To znači, kad s iskustvom taj čin duše postane duhovna navika, nećeš lako biti napastovan ili udaljen od njega nametljivim pitanjima o svojim prirodnim sposobnostima, iako im je u početku bilo teško odoljeti. Mogli bismo izraziti isto ovako: »Tad se neće noga tvoje ljubavi niti spoticati niti zapasti u bilo koju vrstu privida, koji potječe od nezasitnog istraživanja o tvojim sposobnostima.« A to stoga, kako sam prije rekao jer je u kontemplativnom radu sve ispitivačko traženje potpuno odbačeno i zaboravljeno da ne bi ljudska sklonost k neiskrenosti uprljala suštu spoznaju tvog skrovitog bića i odvukla te od dostojanstva tvog posla.

Svaka posebna misao o stvorenjima koja ulazi u tvoj duh, uz jednostavnu spoznaju ili umjesto nje o tvom suštom bivstvovanju (koje je tvoj Bog i tvoja želja za njim) odvlači te poslu tvojih domišljatih radoznalih sposobnosti. Tad više nisi potpuno prisutan sebi ili svom Bogu, a to znači komadanje i raspršivanje svakog dubokog usredotočenja na njegovo i svoje bivstvovanje. Pa tako, pomoću milosti i svjetla mudrosti što proizlazi od ustrajnosti u tom radu, ostani čitav i sabran u dubinama svog bića, onoliko često koliko možeš.

Kao što sam ti već objasnio, taj jednostavni čin nije takmac tvojim dnevnim djelatnostima. Jer s pažnjom usredotočenom na skrovitu spoznaju svog suštog bića sjedinjenog s Božjim, ti ćeš se primiti svojih dnevnih poslova: jela, pića, spavanja, bdjenja, odlazaka i dolazaka, govora i slušanja, ležanja i dizanja, stajanja i klečanja, trčanja i kretanja, rada i mirovanja. Između toga ti ćeš prikazivati Bogu svakog dana neprekidno najdragocjeniji dar koji možeš priuštiti. Taj čin će biti u srcu svega što radiš, bilo to u aktivnoj službi ili kontemplativnoj.

Štoviše, Salomon također kaže u tom odlomku, ako spavaš u toj skrovitoj kontemplaciji daleko od svake buke i uznemiravanja zloga, himbenog svijeta i krhkog tijela, nećeš se bojati pogibelji niti ikakvog lukavstva sotone. Jer bez sumnje, kad te sotona otkrije u tom poslu, bit će potpuno smeten i zaslijepljen mučnim neznanjem o onom što radiš, bit će gonjen ludom znatiželjom da to odgonetne. No ništa zato, *jer ćeš slatko snivati* u sjedinjenju punom ljubavi svoga duha s Božjim. *Tvoj san neće biti uznemiravan.* Da, jer će on dati veliku duhovnu snagu i hranu da se obnovi tvoje tijelo i tvoj duh. Salomon to kratko kasnije potvrđuje kad kaže: *To je potpuno liječenje tijela.* On

jednostavno misli, da će to donijeti zdravlje svoj krhkosti i bolesti tijela. Pa i moglo bi, jer sva bolest i izopačenost dolaze na tijelo kad čovjek prestane s tim poslom. No kad se milošću Isusovom (što je uvijek glavno u kontemplaciji) duh opet uzdigne tomu, tijelo će biti potpuno izliječeno. I moram te podsjetiti, da se samo po Isusovom milosrđu i svojim pristankom punim ljubavi možeš nadati postizanju toga. Pa onda pridružujem svoj glas Salomonovu, kao što on govori u ovom odlomku, i potičem te, da ustraješ u tom poslu neprestance prikazujući Bogu svoju iskrenu spremnost u radosnoj ljubavi.

Ne boj se nenadane strahote ni sile bezbožnika... Ovdje mudrac kaže: »Neka te ne svlada tjeskobna strava, ako nečastivi dođe (kao što hoće) s nenadanom žestinom kucajući i udarajući o zidove tvoje kuće; ili ako bude pokrenuo neke od svojih moćnih sila da se iznenada pobune i napadnu te bez upozorenja.« Budimo na čistu s tim da sotona mora biti uzet u obzir. Svaki onaj koji započne ovaj posao (ne marim, tko je on) izvrgnut je da osjeti, pomiriši, okusi ili čuje nekoliko iznenađujućih učinaka, koje je taj neprijatelj izmudrovao, u jednom ili drugom svom osjetilu. Pa onda nemoj se začuditi kad se to dogodi. Nema toga što on ne bi pokušao u namjeri da te povuče dolje s visina toliko dragocjenog posla. I reći ću ti, pazi na svoje srce u dan patnje oslanjajući se s radosnom sigurnošću na ljubav našeg Gospodina. Zaista, Gospodin je kraj tebe i čuvat će *tvoje korake od zamke.* Da, on će biti uza te spreman da ti pomogne.

On će čuvati tvoje korake... Koraci o kojima ovdje govori jesu ljubav po kojima se uspinješ Bogu, i oni obećaju da će te Bog štititi, da te lukavština i varka tvojih neprijatelja ne nadvlada. Naravno ovi su neprijatelji: sotona sa svojim četama, opaki svijet i tijelo.

Shvati, moj prijatelju! Naš svemoćni Gospodin, on koji je ljubav, pun mudrosti i moći sam će čuvati, braniti i priteći u pomoć svima koji se potpuno odreknu brige za same sebe i polože svoju ljubav i pouzdanje u njega.

VI. POGLAVLJE

U plemenitom i zaljubljenom ništavilu čovjeka otkriva se prema biblijskom nauku vrhunsko i sveto Sve – Boga. Polemika sa obescjenjivačima kontemplacije.

No, gdje ćemo naći osobu toliko iskreno predanu i čvrsto ukorijenjenu u vjeru, toliko iskreno velikodušnu i pouzdanu koja bi sebe učinila, tako reći, beznačajnom i tako divno krijepljenu i vođenu ljubavlju našega Gospodina? Gdje da nađemo osobu punu ljubavi, bogatu u okusu i shvaćanju beskrajne svemogućnosti njegove neizmjerne mudrosti i dobrote? Takva znade da je Bog jedan u svim stvarima i da sve u njemu opstoji; ona zapaža da, ako mu ne preda zbog njegove ljubavi sve što je od njega, u njemu i po njemu primila, nikada neće postići istinsku poniznost u posvemašnjem samoponištenju. Gdje je čovjek iskrenosti koji svojom plemenitom odlukom da učini svoj *ja* beznačajnim i oživi uzvišenu želju da Bog bude sve u savršenstvu ljubavi, zaslužuje da doživi moćnu mudrost i dobrotu Božju, pomažući mu, štiteći ga i čuvajući od svih neprijatelja u duši i izvana. Sigurno, takav će čovjek biti duboko uronjen u Božju ljubav i u punom i

konačnom gubitku sebe duša će se osjećati kao ništa ili manje od ništa, ako je manje moguće; pa zato će mirovati neuznemiravan grozničavom aktivnošću, mukom i brigom za svoje vlastito blagostanje.

Zadržite svoje ljudske prigovore za sebe, vi mlaki, polovično ponizni. Evo osobe, toliko potaknute milošću da se može odreći sebe čestitim i iskrenim zaboravljanjem sebe. Nemojte mi kazati, da po svakoj razumnoj ocjeni on iskušava Boga. To kažete samo zato, jer se sami ne usuđujete to učiniti. Ne, budite zadovoljni svojim vlastitim pozivom u aktivni život; dovest će vas do spasenja. No, ostavite motrioce same u njihovoj smionosti. Ono što oni rade čini se da je ispod razumijevanja vaše razboritosti, pa onda ne budite užasnuti ili iznenađeni njihovim riječima ili činima.

Oh, sramota! Kako dugo slušate ili čitate o tomu bez uvjerenja i prihvaćanja toga? Pozivam se na sve što su naši oci pisali ili o čemu su govorili u prošlosti, na ono što je plod i cvijet u Sv. pismu. Ili si toliko slijep da ti svjetlo vjere ne može više pomoći da shvatiš što čitaš, ili si toliko otrovan tajnom zavišću da ne želiš vjerovati u tu toliko veliku dobru moć što se događa tvojoj braći, a ne tebi. Vjeruj mi, ako si mudar, pripazit ćeš na svog neprijatelja i njegova podmukla sredstva. Zaista, on želi da se više osloniš na svoj vlastiti razum nego li na staru mudrost naših otaca, moć milosti i planove našeg Gospodina.

Zar nisi često čitao ili slušao u svetim mudrim i vjerodostojnim djelima otaca da čim je Benjamin rođen, njegova je majka Rahela umrla. Pa tu Benjamin predstavlja kontemplaciju, a Rahela predstavlja razum. Čim je netko potaknut milošću istinske kontemplacije (kao što zacijelo jest u plemenitoj odlučnosti da učini sebe ništicom, i u živoj želji da Bog bude sve), ima osjećaj, po kojemu možemo zaista reći da razum

umire. No, zar nisi često čuo ili čitao sve to u djelima raznih svetih i učenih ljudi? Što te čini toliko sporim da uzvjeruješ? A ako to vjeruješ, kako se usuđuješ puštati da tvoj radoznali razum zaviruje u riječi i djela Benjaminova?

Dakle, Benjamin je lik svih onih koji su posezali iznad svoje razboritosti u zanosu ljubavi, a o njima prorok kaže: »Ima (tu je) Benjamin neiskusno dijete, suviše pametno.« Opominjem te: budi oprezan da se ne bi povodio za onim kukavnim ljudskim majkama, koje su pogubile svoju netom rođenu djecu. Pazi, da ne bi nehotice uperio svoje drsko koplje sa svom snagom na moć, mudrost i planove Gospodinove. Znam da želiš proslijediti njegove planove. A ipak nisi li oprezan, možeš ih zabunom razoriti u sljepoći svoje neupućenosti.

U ranoj Crkvi, kad je progonstvo bilo svagdanje, ljudi svih vrsta (ne samo naročito pripravljeni pobožnom vjerskom praksom i molitvom) bili su tako divno i nenadano potaknuti milošću, da su bez utjecanja razumu trčali u smrt s mučenicima. Čitali smo o zanatlijama, koji su odbacivali svoj alat i o školskoj djeci koja su bacala na tle svoje knjige, jer je toliko velika bila njihova želja za mučeništvom. U naše doba Crkva je u miru, no zar je teško vjerovati da Bog može i danas potaknuti ljude svih vrsta kontemplativnom molitvom na isti divan i neočekivan način? Zar je to zaista tako čudno, da bi on poželio da i sad to učini?

Ne, uvjeren sam da će Bog u svojoj velikoj dobroti nastaviti djelovati kao što želi u onima koje on odabere, da na kraju njegovu dobrotu, onakvu kakva jest može vidjeti začudo cijeli svijet. I svaki onaj, koji iz ljubavi odluči da bude kao ništa i oduševljeno želi da Bog bude sve, bit će siguran od napadaja u duši i izvana

zaštićen milosrdnom dobrotom samoga Boga. On ne mora poredati svoje obrane, jer će Bog s istinitošću koja je u skladu s njegovom dobrotom pouzdano štititi one koji su zaokupljeni činom ljubavi, zaboravili brige o samome sebi. Ipak, zar iznenađuje, da su toliko divno sigurni? Ne, jer ljubav i velikodušnost učinile su ih neustrašivima i poniznima u ljubavi.

Prigovara samo onaj, koji se ne usuđuje prepustiti Bogu i prosuđuje one što očituju prazninu duše. Pa ili mu je nečastivi oplijenio iz srca pouzdanje puno ljubavi, koje duguje Bogu kao i dobru volju iz duše koju duguje braći kršćanima, ili inače još nije dovoljno prožet velikodušnošću i istinom da bude pravi kontemplativac. Ti se pak ne trebaš bojati predanja temeljnoj zavisnosti o Bogu ili prepuštanja mirovanju u skrovitoj kontemplaciji Boga kakav jest, daleko od buke zbog svijeta, himbenog sotone i krhkog tijela. Naš Gospodin bit će uza te spreman da ti pomogne, on će čuvati tvoj korak da ne posrneš.

Nije bez razloga da uspoređujem taj čin sa snom. Pa u snu prirodne sposobnosti prestaju radom i cijelo tijelo se potpuno odmara hraneći se i obnavljajući se. Slično u tom duhovnom snu, te nemirne duhovne sposobnosti mašte i razuma zacijelo su sputane i potpuno ispražnjene. Sretan je duh tada jer je slobodan te spava zdravo i počiva mirno u kontemplaciji punoj ljubavi prema Bogu jednostavno kakav jest dok se sav unutarnji čovjek divno hrani i obnavlja.

Da li sada shvaćaš, zašto ti kažem da smiriš svoje sposobnosti odbijajući osloniti se na njih, te da budeš zaokupljen njima umjesto da prikažeš Bogu suštu skrovitu spoznaju svog vlastitog bivstvovanja? No, ponovice govorim: budi siguran da je to suština i gola stvarnost lišena bilo kakvih misli o svojstvima svog bića. Mogao bi biti sklon odjenuti ga u misli o dostojanstvu

i dobroti ili beskonačnim razmišljanjima o zamršenim pojedinostima u vezi s čovjekovom prirodom ili prirodom drugih stvorenja. No čim to učiniš, dao si hranu svojim sposobnostima i one će zadobiti jakost i priliku da te odvedu k svim vrstama drugih stvari. Opominjem te, prije nego to uvidiš, tvoja će pažnja biti raspršena a ti ćeš se zateći rastresen i u zabludi. Molim te, čuvaj se te zamke. Molim te!

VII. POGLAVLJE

Motrenje je savršenost u ljubavi. Na ovom se nadahnjuju svi piščevi spisi.

No, možda su te tvoje nezasitne sposobnosti navele da vrednuješ ono što sam rekao o kontemplativnom činu. One su nezasitne jer to nadilazi njihovo znanje i ostavile su te začuđenim i sumnjičavim glede tog puta k Bogu. Zapravo to ne začuđuje. Pa u prošlosti si bio toliko zavisan o njima, da ih nećeš sada lako odložiti na stranu, pa čak ako to i kontemplativni čin zahtijeva da učiniš. Ipak, sada vidim da ti je duša uznemirena i da se čudi svemu tome. Da li se to mili Bogu, kao što kažem? A ako je tako, zašto? Odgovorit ću na sve to, ali želim da uvidiš, kako ta prava pitanja proizlaze iz toliko ispitivačkog duha, da ti ni u kojem slučaju neće dati mira pristati na taj posao, doklegod njegova znatiželja ne bude ublažena do neke mjere razumskim objašnjenjem. Pa kako je to razlog, neću odbiti. Popustit ću tvom ponosnom razumu spuštajući se na razinu tvog sadašnjeg razumijevanja, da se kasnije

možeš uspeti na moju razinu vjerujući mom savjetu i ne stavljajući granica svojoj popustljivosti. Pozivam se na mudrost sv. Bernarda[5] koji kaže, da savršena poslušnost ne postavlja granice.

Ti ograničavaš svoju poslušnost kad oklijevaš slijediti savjet duhovnog oca, jer nije u skladu sa tvojom prosudbom. Pogledaj, koliko želim zadobiti tvoje pouzdanje! Da, zaista želim i zadobit ću. No, ljubav me pokreće prije nego ikoja osobna sposobnost, stupanj znanja, dubina razumijevanja ili poznavanje same kontemplacije. U svakom slučaju, uvjeren sam da je to tako, i molim Boga da pomogne gdje ja ne uspijem jer mi je znanje samo djelomično, dok je njegovo potpuno.

A sada da zadovoljim tvoj ponosni razum pjevat ću pohvale tome činu. Vjeruj mi, da kontemplativac ima jezik i govor za izražavanje doživljenoga, svi bi učenjaci u kršćanstvu zanijemili pred njegovim znanjem. Da, za usporedbu cjelokupni skup ljudskog znanja učinio bi se kao puko neznanje. Ne čudi se onda, ako moj nezgrapan ljudski jezik ne uspije objasniti primjereno njegovu vrijednost. I neka Bog ne dopusti takvo osiromašenje iskustva, pa da se ono poistovjeti sa uskim granicama ljudskog govora. Ne, to nije moguće i zacijelo se neće nikada dogoditi i Bog neka ne dopusti da bih to ikada poželio. Štogod bismo mogli reći o tomu, to nije to. A opet kako ne možemo reći što je, pokušajmo to opisati, na smutnju svim oholim umnicima, naročito tebi, što je zapravo i razlog mog pisanja ovog časa.

Dopusti da započnem pitanjem upućenim tebi. Reci mi: Što je bit čovjekovog konačnog ljudskog usavršavanja i koji su plodovi tog savršenstva? Odgovorit

[5] Sv. Bernard, *Liber de praecepto et dispensatione*, 6: PL 182,868.

ću umjesto tebe. Čovjekovo najviše savršenstvo je sjedinjenje s Bogom u savršenoj ljubavi, sudbini toliko uzvišenoj, toliko čistoj u sebi i tako daleko iznad svake ljudske misli da se ne može znati ili zamisliti kakva je zapravo. Ipak, svuda pronalazimo njegove plodove, možemo sa sigurnošću uzeti da su obilni. Stoga izjasnivši se o dostojanstvu kontemplativnog čina iznad svih ostalih, moramo najprije razlikovati plodove čovjekova konačnog savršenstva.

Ti su plodovi kreposti, koje trebaju obilovati u svakom savršenom čovjeku. Pa sada, ako pažljivo proučavaš narav kontemplativnog čina i tada razmotriš bit i očitovanje svake vrline napose, otkrit ćeš da su sve vrline jasno i potpuno sadržane u samoj kontemplaciji, neuprljane nekom iskrivljenom ili sebičnom nakanom.

Neću spominjati ovdje ni jednu krepost napose jer to nije potrebno, a osim toga čitao si o njima u mojim drugim knjigama. Bit će dosta da kažem, da je kontemplativan čin – kad je izvoran – ljubav puna poštovanja, taj zreli, obrani plod čovjekove duše o kojemu sam govorio u svojoj *Poslanici o molitvi.* To je *oblak neznanja,* tajna ljubav usađena duboko u nepodijeljeno srce, zavjetni kovčeg. To je Dionizijeva mistična teologija, kako on naziva svoju mudrost i svoje blago, svoju sjajnu tamu i svoje nepoznato znanje. Upravo je to ono što te vodi u tišinu iznad misli i riječi i što čini tvoju molitvu jednostavnom i kratkom. I ovo te uči da se odrekneš i da odbaciš sve lažno u svijetu.

No još više, ono te uči da napustiš i da odbaciš samo svoje *ja* prema zahtjevu Evanđelja: Neka se svaki onaj, koji želi ići za mnom, odrekne sebe, uzme svoj križ i slijedi mene[6]. U izričajnom okružju svega što

[6] Usp. Mt 16,24.

smo rekli o kontemplaciji, to je kao da Krist kaže: »Onaj tko želi ići ponizno za mnom – ne sa mnom nego za mnom – u radost vječnosti ili brdo savršenstva...«[7]. Krist je išao pred nama jer je to bila njegova sudbina po naravi. Mi idemo za njim po milosti. Njegova božanska narav dostojanstvenija je nego milost, a milost je dostojanstvenija od naše ljudske naravi. Tim nas riječima poučava, da ga možemo slijediti na brdo savršenstva kako smo to saznali u kontemplaciji, samo ako nas on prvi zovne i vodi po milosti.

To je apsolutna istina. I želim da ti (i drugi, koji to mogu čitati) razumiju ovo jasno. Iako sam te ohrabrio da se uputiš stazom kontemplacije jednostavno i odvažno, ipak, siguran sam, bez sumnje ili straha od zablude, da sam svemoćni Bog nezavisno od svih tehnika mora uvijek biti vrhovni djelatnik u kontemplaciji. On mora probuditi u tebi taj dar po milosti. A ono što ti i ostali poput tebe morate uraditi jest učiniti se potpuno prijemljivima da pristanete i podnesete njegovo božansko djelovanje u dubini svoje duše. Ipak pasivni pristanak i podnošenje koje donosiš tom činu je uistinu vrlo aktivan stav. Po iskrenosti tvoje želje, koja se uvijek diže Bogu, ti se neprekidno posvećuješ tom činu. Sve ćeš ti to ipak sam naučiti iskustvom i poznavanjem duhovne mudrosti.

No, kako Bog u svojoj dobroti potiče i pokreće različite ljude na različite načine (neke sporednim pokretačima, a druge izravnima), tko se usuđuje reći da on možda ne pokreće tebe i druge poput tebe posredstvom ove knjige. Ne zaslužujem da budem njegov sluga, ipak u svojim tajanstvenim planovima on može djelovati preko mene ako tako zaželi, jer je slobodan činiti kako hoće. Ali pretpostavljam poslije svega, da zapravo nećeš to sve razumjeti sve dok tvoje kontemplativno iskustvo to ne potvrdi. Pa tako jednostavno kažem: Pripravi se da primiš Gospodinov dar pazeći na njegove riječi i živo si predočujući njihovo puno značenje: »Tkogod želi poći za mnom, neka se odrekne sebe.« I reci mi, kakav bolji put može netko imati da prezre sebe i svijet, nego odbijajući da se poistovjeti s njihovim kvalitetama.

[7] U *Oblaku neznanja* govori ovako, pogl. 44.

VIII. POGLAVLJE

Pomoću zaborava vlastitoga ja može se doći do spoznaje Božjega ja. Ovo posvemašnje lišavanje uzrokom je velike patnje.

A sad želim da shvatiš – iako sam ti u početku rekao da zaboraviš sve osim skrovite spoznaje svog suštog bivstvovanja – kako sam cijelo vrijeme namjeravao povesti te konačno do stanovitog stupnja gdje ćeš zaboraviti čak i to, kako bi ostao u spoznaji samo Božjeg bivstvovanja. S pogledom u taj konačni doživljaj rekao sam u početku: *Bog je tvoje bivstvovanje.* U to vrijeme osjećao sam da je preuranjeno očekivati da se nenadano uspneš do visoke duhovne spoznaje Božjeg bivstvovanja. Tako sam pustio da se penješ postepeno poučavajući te isprvice da se mučiš na pukoj tajanstvenoj spoznaji samoga sebe dok duhovnom ustrajnošću ne polučiš mir u tom činu duše. Znao sam, da će te to pripremiti da doživiš uzvišenu spoznaju Božjega bića. I konačno tim činom, koji mora

biti tvoja jedina živa želja i čežnja, trebaš doživjeti samog Boga. Istina je, u početku ti rekoh, da pokriješ i zaodjeneš spoznaju svog Boga spoznajom samog sebe, no to samo zato jer si još bio duhovno bespomoćan i sirov. Ustrajnošću u toj vježbi očekivao sam da rasteš sve više pročišćen u usmjerenosti duše doklegod ne budeš spreman lišiti se, oplijeniti i potpuno ogoliti svijest o samom sebi od svega, pa čak i od osnovne spoznaje o svom vlastitom bitku da bi se mogao iznovice zaodjenuti blagoslovljenim čistim doživljajem Boga kakav on u sebi jest.

Uistinu to je put potpune prave ljubavi. Onaj koji ljubi, do kraja će potpuno oplijeniti samog sebe, čak i svoje pravo *ja* zbog onoga koga ljubi. On ne može podnijeti da bude zaodjeven bilo čim osim mišlju na svog ljubljenoga. A to nije prolazna sklonost. Ne, on želi uvijek i svagda da ostane ogoljen u punom i krajnjem samozaboravu. Ovo je rad ljubavi, a opet samo onaj tko ovo doživi, to će zaista razumjeti. U tome je značenje riječi našeg Gospodina: »Svaki onaj tko želi mene ljubiti neka zaboravi samog sebe.« Ili kao kad bi rekao: »Čovjek mora oplijeniti sebe, svoj pravi ja (od samog sebe) ako iskreno želi da obuče mene, jer ja sam odjeća, bujica vječne, beskonačne ljubavi.«

Kad u tom poslu postaješ svjestan da shvaćaš i doživljuješ sebe a ne Boga, neka te onda žalost prožme i čezni svom svojom dušom da budeš potpuno uronjen u spoznaju samog Boga. Ne prestani željeti gubitak tog kukavnog znanja i izopačene svijesti o svom skrovitom biću. Žudi da pobjegneš od sebe kao od otrova. Zaboravi i zanemari svoj *ja* tako nemilosrdno kao što to Gospodin traži.

Opet nemoj krivo shvatiti moje riječi. Nisam rekao, da moraš poželjeti nebivstvovanje, jer to je ludost i hula protiv Boga.[8] Rekao sam, da moraš željeti izgubiti znanje i doživljaj o sebi. To je bitno ako si nakanio doživjeti Božju ljubav toliko obilno koliko je moguće u ovom životu. Dok ne izgubiš svoje *ja,* nećeš nikada stići do svog cilja. Jer gdjegod jesi, štogod radio ili kako god pokušao taj će osnovni osjećaj tvog vlastitog skrovitog bića ostati između tebe i tvog Boga. Naravno, to je moguće da se Bog može povremeno spoznati i da te može ispuniti prolaznom časovitom spoznajom o sebi. Ipak izvan tih časova ta ogoljena svijest o svom skrovitom biću neprestance će te pritiskivati kao zapreka između tebe i tvog Boga upravo kao što su u početku toga čina različite pojedinosti tvog bića bile kao zapreka izravnoj spoznaji. Tad ćeš uvidjeti kakav je težak i bolan teret tvoje *ja.* Neka ti Isus pomogne u tom času jer ćeš ga veoma trebati.

Sva bijeda u svijetu uzeta zajedno činit će se kao ništa pokraj toga, jer tad ćeš sam biti sebi križ. Ali to je put našem Gospodinu i pravo značenje njegovih riječi: »Neka čovjek najprije uzme svoj križ« (bolni križ svog ja) da kasnije može »ići za mnom u slavu«, ili kako bismo mogli reći »na brdo savršenstva.« No, slušaj njegovo obećanje: »Tamo ću im dati kušanje radosti svoje ljubavi u neizrecivoj spoznaji moje božanske osobe.« Pogledaj kako je potrebno ponijeti taj bolni teret, križ svoga ja. On će te pripraviti za uzvišenu spoznaju Boga kakav jest i za sjedinjenje s njime u savršenoj ljubavi.

Pa sada dok milost seže do tebe i dok te zove, razmisli i poštuj sve više i više izvanrednu vrijednost kontemplativnog čina.

[8] Usp. *Oblak neznanja,* pogl. 44.

IX. POGLAVLJE

Kontemplaciji se stiže kroz vrata pobožnosti koja se poglavito sastoji iz razmatranja muke Isusove.

Reci mi sada, zar još misliš da će ti tvoje sposobnosti pomoći u postizanju kontemplacije? Vjeruj mi, neće. Predodžbene i umne meditacije neće te nikada dovesti do kontemplativne ljubavi. One su beskorisne u kontemplativnoj molitvi, pa bile one uvijek toliko neobične, lijepe, krasne ili duboke, bile one o tvojoj grešnoj prošlosti, Kristovoj muci, radostima naše Gospe, ili svetima i anđelima u nebu, ili o osobinama, o oštroumnosti i dostojanstvu tvog ili Božjeg bića. Što se mene tiče, izabirem samo tu spoznaju o svom ja, kako rekoh ranije.

Zamijeti da sam rekao da je riječ o svijesti-spoznaji svoga *ja,* a ne *svojih aktivnosti.* Mnogi ljudi brkaju svoje aktivnosti sa sobom vjerujući da su one isto. Ali nije tako. Činilac je jedno, a njegova djela su drugo. Na isti način, Bog kakav je u sebi, potpuno je različit od svojih djela, koja su opet nešto drugo.

No, vraćajući se na svoje stajalište u vezi s raspravom treba reći da jednostavna spoznaja mog bivstvovanja jest sve što želim, čak ako ona uz to i ponese teški teret mog ja i učini da mi srce proplače, jer spoznajem sebe, a ne Boga. Više to volim, makar bilo ovako mučno, od svih oštroumnih misli i ideja, o kojima čovjek može govoriti ili ih naći u knjigama; znam da tvom pametnom i izoštrenom duhu sve ovo može izgledati vrlo uzvišeno i dosjetljivo. Zaista ta će me patnja zapaliti željom punom ljubavi, da doživim Boga kakav on zapravo jest.

Svejedno, te drage meditacije imaju svoje mjesto i vrijednost. Novoobraćeni grešnik, koji upravo počinje moliti, naći će u njima najsigurniji put duhovnoj spoz-

naji sebe i Boga. Štoviše, izvan naročitog Božjeg zahvata, vjerujem da je grešniku ljudski nemoguće doći do mirnog odmaranja u duhovnoj spoznaji sebe i Boga, dok god on (grešnik) najprije ne upotrijebi svoju maštu i razum za pravo ocjenjivanje svojih vlastitih ljudskih mogućnosti kao i mnogostrukih Božjih djela i dok se ne nauči žalostiti se nad grijehom i pronalaziti svoju radost u Bogu. Vjeruj mi, tko god neće ići tom stazom, skrenut će s pravog puta. Netko mora ostati izvan kontemplacije zauzet meditacijom koja raspravlja, pa iako bi više volio ući u kontemplativni mir iznad njih. Mnogi pogrešno vjeruju da su se provukli u duši kroz duhovna vrata, iako su zapravo još uvijek izvan njih. Štoviše, moraju ostati vani, doklegod ne nauče tražiti vrata u poniznoj ljubavi. Neki nađu vrata brzo i ulaze u dušu brže nego drugi, ne zato što posjeduju posebno dopuštenje ili neobične zasluge nego jedino zato što ih vratar izabire da ih pusti unutra.

I oh! Kakvo divno mjesto! To je dom duha. Ovdje je sam Gospodin ne samo vratar, već i vrata. Kao Bog, on je vratar, kao čovjek, on je vrata. Pa stoga u Evanđelju kaže:

> *»Ja sam vrata ovcama.*
> *Tko uđe kroza me spasit će se,*
> *on će ulaziti i izlaziti i pašu nalaziti.*
> *Tko u ovčinjak ne ulazi na vrata*
> *već se uspinje na drugom mjestu,*
> *on je lopov i razbojnik«* (Iv 10).

U kontekstu svega što smo kazali o kontemplaciji, možeš shvatiti kao da Gospodin govori: »Kao Bog, ja sam svemoćan vratar i stoga je do mene da odlučim tko može ući i kako. No, umjesto da napravim zajednički, nesmetan put ovcama k toru, otvaram svakomu tko želi doći. Zbog toga sam se obukao u običnu ljudsku

narav i učinio se krajnje raspoloživim, toliko da se nitko ne može ispričati zbog nedolaska i da nije znao put. U svom čovještvu, ja sam vrata i tko uđe kroza me bit će spašen.«

Oni koji žele ući kroz vrata moraju početi meditacijom Kristove muke i naučiti žalostiti se zbog svojih osobnih grijeha, koji su prouzročili tu muku. Neka se kore mučnom grižnjom savjesti i pobude na samilost i sućut zbog svog dobrog gospodara, jer su zaslužili patnju, a nisu patili dok on nije zaslužio (a trpio je) toliko. A potom neka uzdignu srca da prime ljubav i dobrotu svoga Boga, koji je izabrao sići tako nisko da je postao smrtnim čovjekom. Svaki onaj tko tako radi, ulazi kroz vrata i bit će spašen. Ili on ušao kontemplacijom ljubavi i dobrote prema Bogu Ocu, ili izašao meditirajući o patnjama njegova čovještva, nalazit će duhovnu pašu pobožnosti u izobilju. Da, pa kad i ne napreduje dalje u ovom životu, imat će mnogo hrane za svoje pobožnosti, pa i više od toga: podržavajući zdravlje svoje duše, dovest će je do spasenja.

Ipak neki će odbiti ulazak kroz ta vrata misleći zadobiti savršenstvo drugim putem. Oni će pokušati ući izvan vrata svim vrstama mudrovanja vodeći se svojim nepouzdanim i nediscipliniranim sposobnostima, prepuštajući se čudnim egzotičnim tlapnjama, odbijajući ulaz otvoren svima o komu sam prije govorio kao i pouzdano vodstvo duhovnog oca. Takva osoba (ne marim tko je ona) nije samo noćni tat, nego je danje tumaralo. Noćni je tat jer djeluje u tami grijeha. Pun drskosti vjeruje svojoj osobnoj pronicljivosti i idejama više nego zdravom savjetu ili sigurnosti te zajedničke, otvorene staze, koju opisah. Danje je tumaralo jer pod izlikom izvornog duhovnog života potajno krade i prisvaja si vanjske znakove i izraz pravog kontemplativca dok u sebi njegov život ne

donosi plodove. Također prigodice, taj mladi čovjek može osjećati slabu naklonost prema sjedinjenju s Bogom, a zaslijepljen time uzima to kao odobrenje za ono što čini. Zapravo popuštajući svojim nepokornim željama i odbijajući savjet nalazi se na najopasnijem mogućem putu. Pa čak je i veća njegova pogibelj otkad je pun čežnji za visokim stvarima iznad sebe i onih izvan obične, otvorene staze kršćanskog života. Tu sam stazu upravo objasnio u svjetlu Kristovih riječi pokazujući ti mjesto i potrebu meditacije. Nazvao sam to vratima pobožnosti, i uvjeravam te da je to najsigurniji ulaz za kontemplaciju u ovom životu.

X. POGLAVLJE

Poziv na spasenje i poziv na savršenstvo ljubavi motrilačke. Trostruko svjedočanstvo: duhovnog oca, savjesti–spoznaje i Duha Svetoga.

No, vratimo se našem predmetu razgovora, onomu što te osobno zaokuplja i onim drugima, koji mogu dijeliti tvoje raspoloženje.

Pa reci mi sada, ako su vrata Krist, što treba uraditi saznavši to? Treba li stajati tamo čekajući i ne ući? Odgovarajući umjesto tebe kažem: Da, upravo je to što treba uraditi. Dobro čini da stoji na vratima, jer je sve dosad živio grubim načinom života s obzirom na tijelo a duh mu je nagrižen velikom rđom. Dolikuje da on čeka na vratima dok se njegova savjest i njegov duhovni otac ne sporazume da je ta rđa u velikoj mjeri oprana. No više od svega, on se mora naučiti osjetljivosti da ga Duh šutljivo vodi u dubine duše i da čeka dok ga sam Duh ne takne i pozove unutra. Taj tajni zov Božjega

Duha je nejneposredniji i siguran znak da Bog zove i nagovara osobu na viši život milosti u kontemplaciji.

Pa dogodit će se da netko čita ili čuje o kontemplaciji i pojačano osjeća u svojim običnim pobožnostima blagu želju prema gore s namjerom iskrenijeg povezivanja s Bogom, pa i u ovom životu po duhovnom činu o kojem je čitao ili čuo. Zacijelo, to označuje da ga milost zahvaća, jer drugi će čuti ili čitati o istom i ostati mirni ne doživljujući nikakve posebne želje za tim u svojim dnevnim pobožnostima. Ti ljudi čine dobro što ostaju strpljivo stajati na vratima, kao oni koji su pozvani na spasenje, ali još ne na savršenstvo.

U ovom trenutku, dopusti mi udaljiti se od predmeta, da te upozorim (i svakoga drugog tko bi mogao ovo čitati) na nešto posebno. To je nešto što se primjenjuje uvijek, ali naročito sada razlikujući pozvane na spasenje od onih prvih, pozvanih na savršenstvo.[9] Važno je bilo da se osjećaš pozvanim na jedno ili drugo. Značajno je ovo: ti slijedi svoj zov i ne raspravljaj niti sudi Božje planove u životu drugih. Ne miješaj se u njegove poslove koga će on potaknuti i zovnuti a koga neće, kada će zovnuti, rano ili kasno, ili zašto će zvati jednoga a ne drugoga. Vjeruj mi, ako započneš iznoseći sud o ovome ili onome u odnosu na druge ljude, past ćeš u zabludu. Pazi na ono što kažem i nastoj uhvatiti značenje toga. Ako te on zove, slavi ga i moli da možeš savršeno odgovoriti njegovoj milosti. Ako te još nije pozvao, moli ponizno da to bude u pravo vrijeme. Ali ne dopuštaj si slobodu, da mu kažeš što da uradi.

[9] Usp. *Oblak neznanja,* poglavlje 1. Riječ je ne o suprotnosti spasenja i savršenosti, što bi bilo besmisleno jer smo svi pozvani na savršenstvo ljubavi (usp. Mt 5,48 i Lk 6,36) nego je riječ o putu do spasenja: aktivni ili kontemplativni (odnosno savršeni).

Prepusti to njemu samome. On je moćan, mudar i želi uraditi najbolje za tebe i sve one koji ga ljube.

Štogod te zapalo pri pozivu budi miran. Bilo da čekaš vani u meditaciji ili da dođeš unutra kontemplacijom, nemaš razloga da se žališ: dragocjeno je oboje. Prvo je dobro i korisno za svakoga, iako je drugo bolje. Iskoristi to onda ako možeš, ili radije bih rekao ako te milost zahvati i ako začuješ Gospodinov zov. Da, govorim iskrenije kad to kažem. Prepušteni sebi možemo se oholo naprezati da na kraju obavezno posrnemo. Štoviše, bez njega je sve to rasipanje napora. Upamti, on sam kaže: »Bez mene ne možete ništa učiniti.« To je, kao da bi rekao: »Ako te ja prije potaknem i privučem, a ti tad ne odgovoriš pristankom i dopuštanjem mojega djelovanja, što god uradiš ništa mi neće potpuno biti po volji.« A sad znaš, da se kontemplativni rad koji opisujem mora po svojoj naravi potpuno svidjeti Bogu.

Ističem ovo namjerno[10] da opovrgnem nevješti zaključak pojedinih ljudi, koji tvrde da je čovjek glavni djelatnik u svemu, pa i kontemplaciji. Oslanjajući se previše na svoju prirodnu inteligenciju i spekulativnu teologiju oni kažu, da je Bog onaj koji pasivno pristaje, čak i u tom poslu. Ali želim da shvatiš, da je obrnuto istina u svemu što se tiče kontemplacije. Bog sam je glavni djelatnik tu, i on neće djelovati u svakom onome, koji nije ostavio po strani sve vježbe mudrog razmišljanja svog prirodnog razuma.

[10] Otpočima razmišljanje o ulozi razuma u duhovnom životu. O tome govori u *Oblaku neznanja,* pogl. 8. U tom vidu nepoznati pisac svrstava ljude u tri skupine: grešnici, aktivci, motrioci. Prvi su sami nosioci svojih čina, drugi surađuju s Bogom, a kod trećih sam Bog je nosilac njihovog djela.

Opet, u svakom drugom dobrom radu čovjek djeluje u suradništvu s Bogom koristeći najpovoljnije svoj prirodni razbor i znanje. Bog je ovdje također potpuno aktivan, ali u drugom svojstvu, recimo tako. Ovdje on pristaje na djelo i pomaže čovjeku sporednim sredstvima: svjetlošću Sv. pisma, pouzdanim savjetom i zahtjevima zdravog razuma, što uključuje pitanje nečijeg stanja, dobi i životnih prilika. Zapravo, u svim običnim djelatnostima čovjek ne smije nikada slijediti nadahnuće, pa bilo ono pobožno ili privlačno, doklegod to nije razumski ispitao u svjetlu tih triju svjedočanstava.

Zacijelo, razumno je očekivati da čovjek odgovorno djeluje. Sveta Crkva to očekuje te zakonom i propisom ne dopušta nikomu postati biskupom (što je najviši stupanj aktivnog života) doklegod ne uvidi poslije stroga ispitivanja da je sposoban za tu službu i da ga ona ne nadilazi po svojoj zahtjevnosti.

Prema tome, u svim običnim djelatnostima čovjekov prirodni razbor i znanje (vođeno svjetlom Sv. pisma, dobrim savjetom i zdravim razumom) uzimaju odgovornu pobudu dok Bog dobrostivo pristaje i pomaže u svim tim stvarima koje pripadaju dometu ljudske mudrosti. Ali, što se tiče kontemplacije, mora biti odbačena čak i najuzvišenija ljudska mudrost. Pa tu je sam Bog glavni djelatnik i samo on počinje pobudom dok čovjek pristaje i dopušta njegovo božansko djelovanje.

Upravo to je način na koji shvaćam evanđeoske riječi: »Bez mene ne možete ništa učiniti.« One znače jedno u običnim djelatnostima i potpuno drugo u kontemplaciji. Svi aktivni poslovi (svidjeli se oni Bogu ili ne) urađeni su s Bogom i njegov je udio, recimo tako, pristati i dopustiti ih. U kontemplativnom radu opet otpočimanje pripada njemu samome, a traži samo da

čovjek pristane i dopusti njegovo djelovanje. Pa uzmi ovo kao glavno načelo: *Ništa* ne možemo učiniti bez njega, ništa dobra niti ništa loše, ništa aktivnoga niti išta kontemplativnoga.

Prije nego prestanem o ovom raspravljati, dopusti mi dodati da je Bog također s nama i kada griješimo, ne zato što bi surađivao u našem grijehu jer to ne čini, nego jer nam dopušta griješiti ako mi to izaberemo. Da, on nam daje toliku slobodu, da možemo ići u prokletstvo ako na kraju izaberemo to bez iskrenog kajanja.

U našim dobrim djelima on čini više od jednostavnog dopuštanja našeg djelovanja. Ako napredujemo, on nam zapravo pomaže što je na našu veliku sreću, a ako padamo, na našu je sramotu. A što se tiče kontemplacije, on sam otpočinje najprije da nas potakne a potom djeluje u nama majstor-tvorac, vodeći nas najvišem savršenstvu sjedinjujući nas duhovno sa sobom u savršenoj ljubavi.

I tako kad naš Gospodin kaže: »Bez mene ne možete ništa učiniti«, on govori svakome, jer svaki na zemlji spada u jednu od triju ovih skupina: grešnici, aktivci i kontemplativci (motrioci). Kod grešnika on je aktivno prisutan dopuštajući im da urade kako hoće; kod aktivnih on je prisutan dopuštajući i pomažući; a kao jedini gospodar kod kontemplativaca bodreći ih i vodeći u tom božanskom času.

Jao, upotrijebih mnogo riječi a rekoh vrlo malo. No, želim da razumiješ kada upotrijebiti svoje sposobnosti a kada ne i da shvatiš kako Bog u tebi djeluje kada ih upotrebljavaš, a kako kada ne upotrebljavaš. Osjetio sam to važnim jer bi te ovo znanje moglo spriječiti od padanja u izvjesne varke, koje bi te inače mogle uhvatiti u zamku. A budući da je to napisano, neka ostane iako se posebno ne tiče našeg predmeta. No, sada ćemo se njemu vratiti.

XI. POGLAVLJE

Znakovi po kojima raspoznajemo poziv na motrilaštvo.

Iz svega što rekoh o dvama pozivima milosti naslućujem pitanje, koje iskrsava u tvom duhu. Možda misliš nešto poput ovoga: »Recite mi, molim Vas, postoji li znak ili više, da mi pomogne ispitati svrhu te želje koja raste i koju osjećam za kontemplativnom molitvom i taj divni zanos koji me obuzima kad god čujem ili čitam o njoj? Da li me Bog zaista zove preko njih bujnijem životu milosti, takvom kakav ste opisali u ovoj knjizi, ili daje li ih on jednostavno kao hranu i jakost mome duhu da mogu mirno čekati i u to imati povjerenja s tom običnom milošću koju nazivate vratima i sveopćim ulazom za sve kršćane?«

Odgovorit ću ti najbolje što mogu.

Prije svega opazit ćeš da sam ti dao dvije vrste dokaza za prosudbu zove li te Bog ili ne na duhovnu kontemplaciju. Jedan je nutarnji, a drugi izvanjski. Pa sada moje je uvjerenje, da za razlikovanje poziva na kontemplaciju ni jedan sam nije dostatan dokaz. Moraju se događati zajedno, oba označujući isto prije nego se osloniš na njih bez straha ili zablude.

Nutarnji znak jest ta spontana rastuća želja za kontemplacijom, koja se neprestance upliće u tvoje dnevne pobožnosti. A ima toga mnogo što ti mogu pripovijedati o toj želji. To je skrovita čežnja duha, a opet dolazi s njom i slijedi je neka vrsta duhovnog gleda (uvida) što je dijelom i uzrok i sredstvo povećavanja te čežnje. Pa onda pažljivo promatraj svoje dnevne pobožnosti i shvati što se događa. Ako su ispunjene sjećanjem tvoje vlastite grešnosti, razmatranjem Kristove muke, ili bilo čime drugim primjerenim

običnom kršćanskom načinu molitve, koju prije opisah, znaj da duhovni uvid što prati i slijedi tu skrovitu želju nastaje u tvojoj običnoj milosti. A to je siguran znak da te Bog ne potiče ili ne zove na bujniji život milosti kao ni dosad. Svakako, on ti nudi tu želju kao hranu i jakost, da nastaviš čekanjem mirno i radeći u svojoj običnoj milosti.

Drugi znak je vanjski i očituje se kao izvjesno radosno oduševljenje koje izvire u tvojoj duši kad god čuješ ili čitaš o kontemplaciji. To zovem vanjskim jer nastaje izvan tebe i ulazi u tvoj duh kroz prozore tvojih tjelesnih osjetila (tvoje oči i uši) čitajući. Kao razlikovanje tog znaka, vidi je li to radosno oduševljenje traje ostajući s tobom i kad napustiš svoje čitanje. Ako iščezne smjesta ili kratko vrijeme poslije i ne slijedi tebe u svemu drugom što radiš, znaj to nije posebni zahvat milosti. Ako nije s tobom kad ideš spavati i kad se budiš, pa ako ne ide ispred tebe neprestance se uplićući u sve što radiš rasplamsavajući i hvatajući tvoju želju, to nije Božji zov bujnijem životu milosti iznad onoga što zovem zajedničkim vratima i ulazom za sve kršćane. Po mom mišljenju, njegova prava prolaznost pokazuje da je to jednostavno naravna radost koju svaki kršćanin osjeća kad čita ili čuje o istini, a posebice još o istini poput ove koja toliko duboko i brižljivo govori o Bogu i savršenstvu ljudskog duha.

No, kad je radostan zanos koji te obuzima čitajući ili slušajući o kontemplaciji zaista zahvat Božjeg zova tebi na viši život milosti, opazit ćeš različite učinke. Bit će to tolika obilnost da će te noću pratiti u krevet i ustajati s tobom ujutro. Slijedit će te danju u svemu što radiš uplićući se u tvoje uobičajene dnevne pobožnosti poput zapreke između tebe i njih.

Toliko se zanos združuje s tvojom čežnjom i tako dobro je slijedi da se čini kako obje tvore jedinstvenu čežnju ili nešto neprotumačivo.

Cijela tvoja osobnost bit će preobražena, tvoj izgled sjat će nutarnjom ljepotom. I tako dugo dok to osjećaš, ništa te neće ozlovoljiti. Tisuću bi milja prolazio govoreći s onim za koga znaš da je zaista to osjetio, a opet kad tamo stigneš, ostaješ bez riječi. Neka drugi kažu što hoće, tvoja jedina radost bit će govor o tome. Riječi tvojih bit će malo, ali toliko plodonosnih i punih žara, da će se ono malo što ćeš reći smatrati pravom mudrošću (iako to može izgledati besmislica onima, koji još ne mogu prijeći granice razmišljanja). Tvoja šutnja bit će tiha, tvoj govor koristan, a tvoja molitva skrovita u dubinama tvoga bića.Tvoje poštivanje samoga sebe bit će prirodno i neuprljano taštinom, tvoje ophođenje s drugima bit će obzirno, a tvoj smijeh veseo jer u svemu uživaš radošću djeteta. Kako ćeš vrlo voljeti osamljeno sjedenje znajući da bi te ostali samo priječili koji ne sudjeluju u tvojoj želji i ljubavi. Bit će ti sva želja zauzeta čitanjem knjiga ili slušanjem o motrenju. Tvoja jedina želja bit će slušanje o tome.

Tako rastuća želja za kontemplacijom i radosni zanos koji te obuzima dok čitaš ili slušaš o tome stapaju se i postaju jedno. Ova dva znaka (jedan vanjski i drugi unutarnji) usklađuju se i ti se možeš pouzdati u njih kao dokaz da te Bog zove na poniranje u sebe i započinjanje bujnijeg života milosti.

XII. POGLAVLJE

Rastuženost i utjeha što se susreće u oblikovanju kontemplacije. Razlozi zbog kojih Bog šalje jednu ili drugu u tijeku naše životne plovidbe.

Saznat ćeš da je istina sve ono što sam napisao o tim dvama znakovima i njihovim divnim djelovanjima. A opet, kako si doživio jedno, ili možda sve od njih, nadoći će dan kad oni iščezavaju, recimo, ostavljajući te, suhim ili što će ti se vjerojatno činiti tada, gore nego suhim.

Nestat će tvoja nova gorljivost ali i izgubljena tvoja sposobnost meditiranja s kojom si to prije radio. Što tada? Osjećat ćeš se kao da si pao negdje između dvaju puteva nemajući ni jednoga, a ipak hvatajući se za oba. Pa tako će to biti. No, ne budi previše obeshrabren. Podnosi to ponizno i čekaj strpljivo našeg Gospodina da uradi kako hoće. Sada si – na pučini duha – ako mogu tako reći – na putu od života tijela do života duše.

Velike oluje i kušnje će bez sumnje dolaziti za vrijeme tog puta ostavljajući te zbunjenog i zamišljenog zbog puta kojim bi krenuo do pomoći. Jer će tvoja ljubav biti lišena obojega i tvoje uobičajene i posebne milosti. I opet kažem: ne boj se! Čak ako misliš, da imaš mnogo razloga za strah, nemoj biti obuzet panikom. Umjesto toga, zadrži u svom srcu vjerno pouzdanje u našega Gospodina, ili svakako, učini tako najbolje što možeš pri sadašnjem stanju stvari. Uistinu, on nije daleko i možda će se svakog časa vratiti tebi dotaknuvši te oživljenom milošću kontemplacije jače nego ikada u prošlosti. Tada tako dugo dok to bude, mislit ćeš da si ozdravio i da je sve dobro. No, kad najmanje očekuješ, ponovice će se izgubiti i opet ćeš se osjećati napuštenim u svom brodu, bacan tamo i amo sam ne

znajući kuda. Ipak, ne gubi hrabrosti. Obećajem ti, on će se skoro vratiti. U svoje pravo vrijeme on će doći. Doći će ti u pomoć veličanstvenije i snažnije nego ikad prije i oslobodit će te tjeskobe. Kao što često ode, često se i vraća. Pa ako ćeš sve to muževno podnositi nježnom ljubavlju, svaki dolazak bit će ljepši i radosniji od prošloga. Upamti, sve što čini, čini s mudrom nakanom. On želi da postaneš toliko duhovno poslušan i oblikovan po njegovoj volji, kao što je lijepa kožna rukavica po tvojoj ruci.

Pa tako će katkad otići a katkad doći, da te u oba slučaja svojom prisutnošću i svojom odsutnošću može pripraviti, poučavati i oblikovati u skrovitim dubinama tvoga duha za taj njegov čin. U nestašici oduševljenja on će te naučiti pravom značenju strpljivosti. S izgubljenim zanosom mislit ćeš da si ga također izgubio, no to nije tako. To znači da te želi poučiti strpljivosti. Da ne bude zabune kod toga, Bog može povremeno udaljiti nježne osjećaje, radosno oduševljenje i goruće želje, ali on nikad ne oduzima svoju milost od onih koje je izabrao, osim u slučaju smrtnog grijeha. U to sam siguran. Sve ostalo, osjećaji, zanosi, želje nisu u sebi milost, samo znakovi milosti. A ove on može često povući, katkada da ojača našu strpljivost, katkad iz drugih razloga, ali uvijek za naše duhovno dobro, iako mi ne možemo nikad razumjeti. Milost je po sebi, to moramo upamtiti, toliko uzvišena, čista i toliko duhovna da su naši osjeti i osjećaji zapravo nesposobni da to dožive. Zamjetljivi žar koji doživljuju dokaz je milosti, ne sama milost. Od vremena do vremena naš će Gospodin njih povući da produbi i usavrši našu strpljivost. Tako radi iz drugih razloga ali sada neću potpuno u njih ulaziti. Umjesto toga, krenimo kraju s našim predmetom razgovora.

A sada, iako ćeš radost zamjetljive gorljivosti nazvati njegovim dolaskom, točno govoreći to nije tako. Naš Gospodin hrani i jača tvoj duh vrsnoćom, učestalošću i produbljivanjem tih darova, katkad popraćenih milošću, da bi ti mogao ustrajno živjeti u ljubavi i službi. No, on djeluje na dva načina. U jednu ruku učiš se strpljivosti za njihove odsutnosti, a u drugu jačaš oživljavanjem voleći hranu koju daju kad se pojave. Prema tome naš Gospodin te oblikuje obojim načinima dok ne postaneš tako radosno poslušnim i tako skladno prijemljivim da te može voditi napokon duhovnom savršenstvu i suglasju njegove volje, koja je savršena ljubav. Tada ćeš dragovoljno i zadovoljno htjeti izgubiti svoje zadovoljstvo i utjehe, te će biti isto kao da ih nikad nisi izgubio[11].

Štoviše, u to vrijeme patnje tvoja ljubav postaje ujedno i čista i savršena. Tad ćeš vidjeti svog Boga i njegovu ljubav, i postavši duhovno jedno s njegovom ljubavlju, otvoreno ćeš ga spoznati u najvišoj jasnoći svoje duše. Ovdje potpuno ogoljen od sebe i odjeven u ništa, ali zato u njega, spoznat ćeš ga kakav on zaista jest, oplijenjen svega sjaja osjetnih užitaka. Uza sve to ovo su najslađe i najuzvišenije radosti moguće na zemlji. Ta će spoznaja biti skrovita, kako to mora biti u ovom životu. Ipak, s čistoćom nepodijeljenog srca, udaljenog od svake iluzije i zablude kojoj je izložen smrtni čovjek, shvatit ćeš i osjetiti da je očevidno kakav je zapravo on.

Konačno, duša koja vidi i spozna Boga kakav jest u svojoj suštoj stvarnosti nije više odijeljena od njega, kao što je od svog vlastitog bića, koje je kao što znamo, jedno u biti i naravi. Zaista, upravo kao što je Bog

[11] Usp. *Oblak neznanja* u pogl. 49. i 50.

jedno sa svojim bićem, jer su jedno u naravi, tako je duša koja doživi i spozna njega, jedno s njim, koga doživljuje i spoznaje, jer su postali jedno po milosti.

Razmisli sad! Evo znakova za koje si pitao. Ako si ikojeg od njih doživio moći ćeš ispitivati narav i značenje poziva i buđenje milosti, koje osjećaš da te obuzima u duši za vrijeme tvojih duhovnih pobožnosti, a izvana kadgod čitaš ili čuješ o kontemplaciji. U pravilu, malo je ljudi toliko izvanredno zahvaćenih i utvrđenih milošću kontemplacije, da imaju u samom početku neposredno i izvorno iskustvo svih tih darova zajedno. Opet, ako misliš, da si zaista doživio jedan ili dva od njih, ispitaj se prema strogom načelu Sv. pisma, svog duhovnog oca i svoje vlastite savjesti. Ako osjećaš da svi oni o tome misle kao jedan, vrijeme je da prestaneš spekulativnim rasuđivanjem i maštovitim učenim razmatranjima o ljepoti svoga ili Božjeg bića, o svojim ili njegovim djelatnostima. Prije su ona hranila tvoj razum i vodila tebe iznad svjetovnog, tvarnog postojanja na početak kontemplacije. No, mašta i razum naučili su te sve što oni mogu, a sada moraš naučiti da se potpuno daruješ jednostavnoj duhovnoj spoznaji svog *ja* i Boga.

XIII. POGLAVLJE

Potrebno je prijeći sa motrenja Kristova čovještva na motrenje Kristova božanstva; ovo se postiže vježbom u čistoj molitvi.

U Kristovom životu imamo sjajno objašnjenje svega što pokušah kazati. Kad ne bi bilo višeg savršenstva mogućeg u ovom životu iznad ovoga – vidjeti i ljubiti ga u njegovu čovještvu – ne vjerujem da bi uzašao na nebo za vremena, niti tjelesno otišao sa zemlje od svojih prijatelja, koji su ga toliko iskreno ljubili. No, više savršenstvo moguće je čovjeku u ovom životu: čista duhovna spoznaja ljubeći ga u njegovu Bogu Ocu. I zbog tog razloga rekao je svojim učenicima koji su bili neskloni odustati od njegove tjelesne nazočnosti (upravo kao što si ti nesklon odustati od svojih spekulativnih razmatranja o svojim lijepim, mudrim sposobnostima), da će za njihovo vlastito dobro tijelom otići od njih. Rekao im je: »Vama je bolje da ja odem«, znači: »Bolje je da ja odem tijelom od vas.« Naučitelj Crkve[12] tumačeći ove riječi, kaže: »Da oblik njegova čovještva nije bio udaljen od naših tjelesnih očiju, ljubav prema njegovu božanstvu u Bogu Ocu nikad ne bi prodrla u naše duhovne oči.« Pa prema tome, kažem ti, u određenom smislu potrebno je prestati s meditacijom koja raspravlja i naučiti doživjeti nešto od te duboke, duhovne spoznaje Božje ljubavi.

Pouzdavajući se u Božju milost da te ravna i vodi, upoznat ćeš tu duboku njegovu ljubav idući stazom koju stavih preda te na ovim stranicama. To zahtijeva da uvijek i svagda nastojiš prema pukoj spoznaji svog *ja* i da neprestance prikazuješ svoje biće Bogu kao svoj najdragocjeniji dar. Ali te ponovice podsjećam: shvati da je oplijenjen kako ne bi zabludio. Budući da je ta spoznaja zaista ogoljena, najprije ćeš iskusiti da je vrlo teško odmarati se za bilo koju duljinu vremena jer, kao što objasnih, tvoje sposobnosti neće naći hranu za njih u tome. No, nema zla u tome. Zapravo, ja sam zaista

[12] »Naučitelj« za nepoznatog pisca je sv. Toma Akvinac, iako se naredni tekstovi nalaze i kod Augustina, *Sermones de Scripturis,* 143,4: PL 38,786.

sretan. Nastavi! Neka časak poste od njihova prirodnog ushićenja u znanju. Dobro je rečeno, da čovjek prirodno želi znati. Opet, istovremeno također je istina, da ga nikakva količina prirodnog ili stečenog znanja neće učiniti osjetljivim za duhovnu spoznaju Boga, jer je to čisti dar milosti. Pa tako te nukam: idi radije za spoznajom nego za znanjem. Zbog oholosti znanje može često prevariti, no ta skladna, vjerna ljubav neće te razočarati. Znanje je sklono da pobudi taštinu, dok ljubav gradi, oblikuje. Znanje je puno muke, a ljubav odmora.

Ipak možeš upitati: »Odmor?« O čemu je riječ? Sve što osjećam je napor i napor, ne odmor. Kad pokušavam slijediti tvoj savjet, patnja i borba pritišću me sa svih strana. U jednu ruku, moje me sposobnosti tjeraju da odustanem od rada, a ja neću; u drugu, težim da izgubim spoznaju sebe i da spoznam samo Boga, a ne mogu. Borba i patnja salijeću me svuda. Kako se može govoriti o odmoru? Ako je to odmor, mislim da je to prilično čudan odmor.

Moj je odgovor jednostavan. Taj ti se posao čini mučnim jer nisi navikao na njega. Da si se privikao njemu i da uvidiš njegovu vrijednost, ne bi dragovoljno odustao za sve tvarne radosti i sav odmor u svijetu. Da, znam da je mučan i naporan. A ipak zovem ga odmorom, jer tvoj duh počiva u slobodi od sumnje i tjeskobe onoga što mora uraditi, pa i zato jer za vrijeme sadašnje molitve, on je siguran u shvaćanju da neće vrlo lutati.

Pa tako ustraj u njemu u poniznosti i velikoj želji, jer je to posao koji započinje tu na zemlji, ali nastavit će se bez kraja u vječnosti. Molim se da svemoćni Isus donese tebi radost i onima koje je otkupio svojom predragocjenom krvlju za tu slavu. Amen.

SADRŽAJ

O piscu

Tko je pisac čije djelo imamo u rukama? Zacijelo je riječ, o »najprodornijem« piscu kontemplacije, što ga je, uz Suza podarilo XIV stoljeće. Kako je ime ovoj izuzetnoj ličnosti, piscu istovremeno starom, izvornom i novom? Odgovor je: ne znamo i vjerojatno, nikada ovo nećemo saznati. »Nakon beskonačnih pokušaja nagađanja, ne preostaje nam drugo nego priznati naše neznanje, iako u cijelom srednjovjekovlju ne postoji usporediva anonimnost koju bi bilo poželjno riješiti« (Knowles).

Riječ je o motriocu. Ovo je lako uočiti iz njegovih spisa. Oblikovan i obrazovan u otačko-skolastičkoj tradiciji i osuvremenjen najnovijom mističnom literaturom Europe svoga vremena.

Iz blagoslovnih završetaka svojih spisa pomišlja se da je riječ o ministerijalnom svećeniku. Ipak je veća vjerojatnost da u njemu prepoznajemo monaha i pustinjaka. Takvoj osobi svojstven je poklik »Kakvo časno *boravište* je duhovnost« (Knjiga povjerljivh savjeta).

Jezik njegovih spisa smješta ga s dosta velikom određenošću u vrijeme i prostor. Življaše u sjeveroistočnom Midlandsu, a pisao je u vremenu što ga obilježavaju dva imena: R. Rolle (†1349)i W. Hilton (†1396). Sigurno je da poznaje djela R. Rollea i da je W. Hilton čitao *Oblak neznanja* na početku svoje spisateljske karijere. To bi moglo biti najkasnije 1380. godine.